Riječ Božja



Riječ Božja

Đakovo - 1968

OVAJ DOKUMENAT O SVETOM PISMU IZRADILA JE DOKTRINALNA KOMISIJA BK

Izdaju:
BISKUPSKE KONFERENCIJE — ZAGREB
Odgovara: Msgr dr Josip Lach, pom. biskup zagrebački

Odobrio:
BISKUPSKI ORDINARIJAT U ĐAKOVU
Broj: 2800/1968. od 26. listopada 1968.

Tisak: „Tipografija“ — Đakovo

UVOD

1. Ove godine novi prijevod cijelog Sv. Pisma i Ilustrirano Sv. Pismo za mladež ulazi u mnoge naše domove. Ta najpoznatija i najraširenija knjiga na svijetu, vjerujemo, neće ostaviti nikoga ravnodušnim. Svatko će u njoj naći nešto neobično i vrijedno. Ozbiljniji — makar ne bili vjernici — lako će u njoj vidjeti djelo „opće svjetske kulture“ u kojem su prikazani najdublji i najpotresniji čovjekovi problemi. Pažljivim čitanjem otkrit će riznicu ideja koje su nadahnule tolike pjesme pjesnika, drame romanopisaca i dramatičara, slike i kipove umjetnika kista i dlijeta, zvukove glazbenika. Isto čitanje dovest će ih na izvore snage koja je pokretala povijest čovječanstva, oblikovala čovjeka dajući mu određenu religioznu i opću kulturnu fizionomiju. Svatko će priznati da bez te knjige ne bi bilo svjetske duhovne situacije kakvu imamo danas.

2. Vjernici će poći dalje. Oni će to sve povezati s Duhom Istine i Svjetla koji je zasnovao to jedinstveno djelo i ostvarivao ga kroz vjekove; koji je osposobio određene ljude i preko njih, njihova stila i života, objavljivao sebe i svoje tajne, služeći se pri tom silama koje u čovjeku i oko njega stvara sve novo, uzvišeno i sveto. Zato će u Sv. Pismu vidjeti riječi samoga Boga „koji je nekoć u mnogo navrata i na

mnogo načina govorio ocima u prorocima", a „na kraju, to jest u ovo vrijeme... u Sinu koga je postavio baštinikom svega" (Hebr 1, 1). Njihovo vlastito iskustvo potvrdit će istinu da „je Pismo od Boga nadahnuto i korisno za pouku... i odgajanje u pravednosti da čovjek Božji bude savršen" (2 Tim 3, 16). Sasvim je razumljivo što će svakim danom rasti i njihova želja da to Pismo što više čitaju, bolje razumiju i potpunije proživljuju. Tko će im u tom pomoći? Sam Bog po svojoj svetoj Crkvi kojoj je predao na čuvanje svoju Objavu, svoju Riječ, svoj nacrt sa svijetom, sa svim ljudima zajedno i napose. Upravo je zato Krist naredio Apostolima i njihovim nasljednicima: „Idite u cijeli svijet i propovijedajte Veselu vijest svakom stvorenju" (Mk 16, 15). „Učinite sve narode mojim učenicima!... Učite ih da drže sve što sam vam zapovjedio" (Mt 28, 19—20). I tome je nadodao: „Tko vas sluša, mene sluša" (Lk 10, 16). Svjesna svoje odgovornosti, s jedne strane, i potrebe ljudi, s druge strane, sv. Crkva zaručničkom ljubavlju čuva izvornu riječ Božju, dobro pamti i razumije Božje iskaze i vjerno ih prenosi ljudima. Prije svega, pokazuje najbitnije i najtemeljnije istine o samoj Objavi koja nadilazi svaki stvoreni um. Otkriva neiscrpno bogatstvo Božjega života i neizmjernu ljubav kojom Bog uspostavlja novu, obiteljsku zajednicu s ljudima. Tim ujedno otkriva tajnu i smisao našega života, naš postanak, naš tragični lom i grijeh, naše nevolje i boli, našu nadu i povjerenje, naš konačni cilj, našu bratsku vezu s Kristom, Sinom Božjim, našu uzvišenost i ponos što smo djeca Božja i baštinici neba. O svemu tome, dakle, govori Sv. Pismo. Zato je ono i veličanstveno i sveto. To je pravo Pismo koje je Bog napisao i poslao svakom čovjeku da ga čita i po njemu živi.

I
BOŽJA OBJAVA

3. Osim svjedočanstva koje Bog o sebi daje kroz prirodu, postoji i drugo, veće i jasnije. „Svidjelo se naime Bogu i njegovoj dobroti i mudrosti da objavi sebe i saopći tajnu svoje volje (usp. Ef 1, 9)" [1] koja se odnosi na spasenje ljudi. Objavljujući sebe On se ujedno na neki način daje, a dajući se On doprinosi spasenju čovjeka. Objavljuje se pak u Riječi, u njoj se daje i njom spasava. Počeo je riječju, a dovršava Riječju koja je postala čovjek.[2] Ona je pravi Sin Božji po kome „su sve stvari stvorene" (Kol 1, 16) i povezane u tajanstveno jedinstvo kome je On glava.[3]

4. „Po njemu postojimo također i mi" (1 Kor 8, 6). „U njemu" smo izabrani „prije stvaranja svijeta" (Ef 1, 4) i preodređeni za Božje „sinove" (Ef 1, 5). U njemu smo „stvoreni" (Ef 2, 10, blagoslovljeni „svakim duhovnim blagoslovom" (Ef 1, 3) posvećeni [4] i, obdareni Božjim životom,[5] postali djecom Božjom [6] i dionicima božanske naravi.[7] S njim „smo jedno tijelo" (Rim 12, 5) i „jedan" (Gal 3, 28) koji Boga zove: „Abba — moj Oče" (Gal 4, 6). S njime smo „baštinici Božji" a njegovi „subaštinici" (Rim 8, 17).

5. Sve je to tajna „koja je od vječnosti bila sakrivena u Bogu stvoritelju svega" (Ef 3, 9; usp. Kol 1, 26), a koju ostvari u Kristu Isusu" (Ef 3, 11)

i objavi ljudima.[8] Sve stvorenje vezano je za Krista, jer je sve stvoreno „po njemu i za njega" (Kol 1, 16). On je novi Adam (1 Kor 15, 45) čiji lik treba da dobiju svi ljudi.[9] Čovjek u Kristu postiže vrhunac i savršenstvo. On je „u Kristu" smisao i cilj svega stvorenja i njegova razvoja. Krist je svojom smrću, uskrsnućem i uzašašćem prvenac proslave svega čovječanstva. U njemu počinje nova zemlja i novo nebo. On vodi svijet konačnoj zrelosti[10] i božanskoj „punini".[11]

6. Bog dakle nije ni stranac ni suparnik u ovom svijetu, nego „Emmanuel" (Bog s nama), a čovjeku je „zadatak", da ostvari u sebi „novog" čovjeka, koji po Kristu ima u Duhu Svetomu pristup k Ocu postavši dionikom božanske naravi.[12] A samo sila odozgo čini ga zato sposobnim.

Narav objave

7. Objava Božja prikladno se naziva riječ Božja, a to u skladu s hebrejskim „dabar", označuje ujedno i riječ i čin. Bog ne govori samo riječima nego i činima. Ti čini su Božje riječi. Prema tome, riječ Božja nije puki zvuk nego sila Božja na djelu koja duboko zadire u bit svijeta i života. Riječ prelazi u čin, a čin u riječ. Oboje je riječ i oboje je čin. Međusobno najuže povezani, i riječ radi i čin govori. Takvih Božjih riječi, koje su ujedno i čini, ima u povijesti izraelskog naroda. Proročka riječ daje im pravo tumačenje i izričito značenje. S druge strane, ta ista riječ, u obliku zapovijedi pouke i upute, stvarala je povijest i očitovala se djelom. Tako je Božji „dabar" ujedno riječ i čin. Negdje se više vidi da je riječ a negdje da je čin, ali oboje su međusobno nerazdruživo povezani jedno s drugim. U tome se očituje povijesni i sakramentalni značaj objave. Zato se ona razlikuje od bilo kojega filozofskog ili mitološkog pojma objave.

Objavom Bog posebno zahvata u ljudsku povijest. Lancem takvih zahvata izvodi se povijest spasenja. Pojedini zahvati jedan drugog pretpostavljaju ili najavljuju. Svi zajedno čine ekonomiju spasenja, koja se završava puninom vremena.

8. Budući da je Objava dana u povijesti i u povjesnim događajima, ona je određena mjestom i vremenom. Bog je bio sasvim slobodan da odabere mjesto i vrijeme gdje i kako će se objaviti.

Objava je namijenjena svakom čovjeku, ali je davana pojedincima ili jednom narodu za sve ljude. Tako se Bog objavio najprije praroditeljima Adamu i Evi, zatim Abrahamu i cijelom izraelskom narodu. Taj izbor, posebno izraelskom narodu, nije pretpostavljao nikakve zasluge, niti je bio znak pristrane Božje ljubavi mimo druge narode. To je izbor posrednika i svjedoka objave, i povlačio je za sobom odgovornost, a ne isključivost spasenja.

Božji nagovor

9. Riječ Božja kao i ljudska riječ, redovito pretpostavlja dvije osobe. Ne govori se stvarima, niti tko govori sam sa sobom. Uvijek govori netko, a ne nešto, i to nekome, a ne nečemu. Riječ po svojoj naravi traži da se čuje, to jest, primi. Riječ i odgovor čini razgovor. To je krajnji cilj riječi. Time se osobe daruju jedna drugoj i međusobno sjedinjuju. U skladu s tim najdubljim značenjem riječi i Božja riječ ima međusobni značaj. Tu licem u lice stoje Božje „Ja" i

čovjekovo „ti". U svojoj riječi Bog se prijateljski obraća čovjeku i s njim počinje razgovor.

10. Poticaj na razgovor između Boga i čovjeka potječe od Božje ljubavi i dobrote.[13] Nikakve čovjekove zasluge nisu navele Boga na razgovor. Ni Bog nikoda ne sili na to. Njegova ljubav nije gruba sila. Ostavlja čovjeku potpunu slobodu da na njegovu riječ odgovori ili da je odbije. Ipak, poziv nameće najveću odgovornost. Dok se čovjek slobodno odlučuje za Božju riječ ili protiv nje, on odlučuje o svojoj sudbini i spasenju.

Čovjekov odgovor

11. Božja Objava nije upućena samo čovjekovu razumu nego cijelom čovjeku. Prema tome, prav i potpun odgovor daje sav čovjek, a ne samo razum. Božji poziv u riječi, koja je osoba, mora dobiti odgovor o osobi, to je „da" cijelog čovjeka i osobno predanje koje se ničim ne može zamijeniti. Nijedno čovjekovo područje ne smije ostati neobuhvaćeno odgovorom. Takav odgovor jest vjera.[14] Ona je osobno predanje Bogu i susret s njim. U njoj čovjek dobiva Boga i s njim ulazi u intimnu zajednicu koja dubinom, kvalitetom i prisutnošću nadilazi svaku drugu zajednicu i jedinstvo.[15] Kada čovjek odgovara vjerom na Božju riječ, Božja riječ postaje kao mjerilo svega njegova mišljenja i djelovanja.

Progresivni značaj objave

12. Razgovor između Boga i čovjeka počeo je s Adamom. Pošto je prekinut Adamovim padom, opet je nastavljen. Bog je govorio „u mnogo navrata i na

mnogo načina" (Hebr 1, 1—2). U izraelovoj povijesti govorio je kroz djela koja su puna rječitosti. U njima objavljuje sebe, svoj nutarnji život i nacrt spasenja. Ti posebni Božji zahvati bili su u određenim povoljnim vremenima (kairoi). Iako ne slijede tok profane povijesti, međusobno su povezani i čine ekonomiju spasenja. Oni su „procvjetavanja božanskog u vremenu",[16] a njihov slijed može se uočiti od Abrahama do Isusa Krista.

13. Prigodom izbavljanja Izraela iz egipatskog ropstva Bog se pokazuje kao osoba i spasitelj, a prigodom zauzeća obećane zemlje kao Svemogući. U vrijeme kraljeva očituje se kao kralj, a u vrijeme babilonskog sužanjstva kao Bog svih naroda, a ne samo Izraela. Sadržaj koji se pokazao u tim djelima, proroci, s Mojsijem na čelu, po Božjem rasvjetljenju još izričitije iznose i tumače. Oni postepeno otkrivaju u njima svu dubinu smisla. Spasenje je najprije oslobođenje od Egipćana, zatim od okolnih naroda i, napokon, od svih ograničenja i prisila, nutarnjih i vanjskih, u kojima se nalazi čovjek. Mesija, koji će izbaviti Izraela od svakog ropstva, u vrijeme kraljeva pokazuje se Kraljem; u vrijeme babilonskog sužanjstva, Slugom; u vrijeme svećeničke teokracije, Svećenikom.

Punina objave

14. Objava ima svoj vrhunac. To je Krist, utjelovljena Riječ Božja, sam objavljeni Bog. Tko njega vidi, vidi Boga.[17] U njemu se sav Božji govor skuplja u jednu, posljednju i odlučnu riječ čovjeku. Što god je sile u prijašnjim riječima Božjim uključena je u utjelovljenoj Riječi. Što god je istine u prijašnjim riječima Božjim nalazi se u izrečenoj Riječi Božjoj

koja je postala čovjek.[18] Što je Bog izrazio u prijašnjim riječima blista na licu Kristovu.[19] U njemu je vrijeme došlo do punine, susret s Bogom do krajnje mogućnosti, a spasenje do kraja. U Kristu je sjedinjen Bog i čovjek. U njemu je cijelo čovječanstvo dalo savršen odgovor na objavu. U njemu također svaki čovjek ima savršen uzor za svoj osobni odgovor Bogu i mjeru za susret s njim.

ŽIVA PREDAJA

15. Objava je namijenjena svim ljudima. Zato ju je Bog povjerio jednom narodu da u njemu raste i sazrijeva prije nego je preda svemu svijetu. Radi toga je izabrao potomke Abrahamove i učinio ih svojim narodom,[20] pod uvjetom da ga štuju[21] i vrše njegove zapovijedi.[22] Njima je Bog odredio pribrojiti sve narode[23] pošto im srce tako iznutra izmijeni da njegovu volju mogu s lakoćom vršiti. Taj konačni Božji narod je Crkva,[24] sastavljena od onih koje je Krist svojom krvlju stekao[25] i svojom smrću otkupio,[26] bez obzira na rasu,[27] iz svih naroda.[28] Crkva ima svoju početak u Božjoj riječi, od nje živi i drugima je predaje.

16. Bog nije dao svome narodu objavu kao zapečaćeno blago. On se objavljuje u živim ljudima. Objava, naime, ne stvara novi jezik ni nova izražajna sredstva, nego se služi riječima i predajom suvremenog čovjeka. Kako je objava dana u povijesti izraelskog naroda, uzela je izraelsko — prakršćanski izraz. Tako se popovješćuje i postaje Predajom, ostaje prisutna u Predaji, i po njoj pristupačna svakome. Objava i predaja najuže su međusobno povezane. Predaja podanašnjuje objavu i čini da je čovjek doživljuje.

17. Objava je najprije usmeno predavana. Mjesto kristalizacije takvih predaja jest obitelj i bogoslužje.[29] Propovijedani događaji protežu se i na sadašnjost te uključuju obavezu i za suvremeni naraštaj.[30] Iz toga su stvarane ispovijesti vjere koje su tumačile povijest izabranog naroda iz odnosa prema Jahvi. Zato riječi i djela imaju trajnu vrijednost.

18. Prvi su oblici predaje pjesme, prispodobe, izreke i ispovijesti vjere koje su kasnije dijelom i napisane. Usmena i pismena predaja jedna na drugu utječu i jedna drugu kontrolira. Usmena predaja živi i poprima trajni oblik poput Pisma. Predaja se obogaćivala novijim Božjim zahvatima koje je izabrani narod ponovo tumačio i sve dublje shvaćao. Pripovijedanje, čitanje i izlaganje pred zajednicom podanašnjuje prijašnja Božja djela i tako dovodi Božji narod „danas" (Ps 95, 7) oči u oči s Božjim pozivom.

19. Novozavjetna objava također se prenosila predajom. Najprije je bilo Isusovo propovijedanje, zatim usmene predaje što su nastale poslije Isusova uskrsnuća u pojedinim crkvenim zajednicama i, na kraju, pisana Predaja. Što je Isus propovijedao bilo je primjenjivano na nove prilike, ali tako da je predano uvijek ostalo netaknuto. Razne potrebe u početku Crkve (misija, kateheza, služba Božja i polemika) utjecale su na izbor materijala i njegov oblik. Taj proces Predaje i tumačenja trajao je nekoliko desetljeća a na nj su utjecali učenici, apostoli, proroci, učitelji i crkve u Jeruzalemu i Antiohiji. Dok je Predaja prolazila mjestima i vremenima i poprimila razne oblike, nije nikad izgubila „stvar" koju je nosila jer je bila pod nadzorom Apostola. S vremenom je bila najvećim dijelom fiksirana u pojedine spise koji su kasnije skupljeni u knjigu: Sveto pismo.

20. Starozavjetnu Predaju vodi i ravna obećanje koje je dano Adamu,[31] Noi, Abrahamu, Izaku i Jakovu te preko brojnih Božjih čina dovodi do ispunjenja. Novozavjetna predaja polazi od tog najvećeg čina. Krist je naime došao i obećanje se ispunilo... Veći se događaj ne može očekivati. Preostaje još samo potpuno objavljenje onoga što je već Kristovom pojavom rečeno.

Proroci

21. Usporedo s činima u povijesti u kojima se objavljivao, Bog je podizao ljude po kojima je tumačio te čine. I čini i ljudi dolaze od Boga, i u činima i u ljudima govori Bog. Ti ljudi zvali su se vidioci,[32] Božji ljudi,[33] ili proroci.[34] Oni govore u ime Boga. On ih je izabrao, odijelio od ostalih ljudi i osposobio da budu njegovi pravi tumači. Oni su usta kroz koja govori[35] i nosioci Božje riječi. Nad njom bdiju i njome upravljaju. Čuvaju je od krivotvorenja i predaju drugima. Krist je također prorok,[36] ali najveći od svih drugih.

Apostoli

22. Bog je htio da se ono što je On objavio za spasenje svih naroda vjerno čuva i preda svim ljudima. Zato je Krist izabrao apostole,[37] poslao ih kao svjedoke objave[38] i zapovjedio im da propovijedaju Veselo vijest svima.[39] Njihova riječ jest Božja riječ.[40] Oni su nosioci svega što su od Krista primili i što ih je Duh Sveti, „Duh Istine",[41] koga je poslao Otac[42] i Isus,[43] naučio. On je došao na Apostole,[4] boravio u njima[43] i kao pravi svjedok[46] uveo ih „u svu istinu"

(Iv 16, 13). On ih je osposobio da vide ono što inače ne bi mogli vidjeti. I On i oni svjedoče za Isusa, ali tako da u njihovim riječima On dolazi do riječi. U njima je produžena Kristova objava i sa smrću posljednjeg „svjedoka" završena.

23. Tu objavu kao „povjereno blago" (1 Tim 6, 20; 2 Tim 1, 12, 14) predali su svojim nasljednicima da ga „vjerno čuvaju, tumače i dalje predaju".[47] Nasljednici ne mogu ništa novo nadodati. Stoga njihovo propovijedanje mora uvijek ostati istovjetno s propovijedanjem Apostola. Tu istovjetnost čuva Duh Sveti koji je objavio Apostolima „svu istinu" (Iv 16, 13) i nastavlja živjeti i raditi u Crkvi. Svako kasnije propovijedanje u Crkvi ima u apostolskom svoju normu. Objava se ne može povećavati. Njezina istina ostaje uvijek ista, ali se s vremenom može jasnije spoznati. Nije mrtva nego živa. Puna je snage i svježine kao u vrijeme Apostola. Riječi i rečenice kojima se objava prenosi nisu samo stvar. One se mogu mijenjati a da se stvar i ne izgubi. Propovijedanje riječi Božje vodi računa o posebnim kulturnim, društvenim i ekonomskim prilikama. Rješava njihove probleme i poteškoće, ali tako da ostaje potpuno vjerna riječi Božjoj. Ta riječ odjekuje u Crkvi, a preko nje u cijeli svijet. Duh Sveti čini je prisutnom ljudima i navodi ih da vjerom dadnu na nju odgovor.

SVETO PISMO

24. Poseban oblik Predaje jest Sv. Pismo. Predaja i Sv. Pismo nisu dva različita potoka, kojima teče objava, jer jedan i drugi ističu iz istog božanskog izvora. Ono je konačan, nepromjenjiv i trajan dokumenat riječi Božje. Iako Predaja nakon Apostola sa-

drži riječ Božju, razlikuje se od Sv. Pisma, jer ono ne samo sadrži, nego i jest riječ Božja. Tako, sigurnost objave Crkva crpe iz Predaje i sv. Pisma. „Stoga treba oboje jednakom ljubavlju i poštovanjem prihvatiti i častiti“.[48]

25. Sv. Pismo i Predaja imaju zajednički izvor u Bogu, zajedničku službu predavanja Objave ljudima i zajednički sadržaj u Evanđelju. Pisana riječ Božja stoji iznad svega, a nitko iznad nje. Sv. Pismo u svjetlu Predaje mjerilo je svega u Crkvi koja ništa ne nadodaje, nego samo objavljeno „pobožno sluša, sveto čuva i vjerno izlaže“.[49] Predaja, Sv. Pismo i Crkveno učiteljstvo bitno su međusobno povezani. Jedno bez drugoga ne može postojati. Svako napose i svi zajedno stoje pod djelovanjem Duha Svetoga i pridonose spasenju duša.[50]

Hagiografi

26. Sv. Pismo napisao je sam Bog služeći se ljudima koje je za to odabrao. Stoga ono ima Božju i ljudsku stranu. U sebi sadrži objavu koju je Bog htio napisati kako bi je mogli ljudi u drugim vremenima čuti. Suradnja između Boga i ljudi koji su pisali Sv. Pismo tako je potpuna, da je napisana knjiga posve Božja i posve ljudska. To znači da ljudi koji su u tom sudjelovali nisu bili mrtvo sredstvo, nego „pravi auktori“.[51]. Koliko drugi ljudi unose sebe u knjige koje pišu, toliko su hagiografi unijeli sebe u Sv. Pismo. Potpuno slobodno upotrijebili su svoje sile i sposobnosti kao što ih upotrebljavaju ostali pisci u svojim knjigama. Bog im nije diktirao pojedine rečenice kao pisarima, nego je sam u njima i po njima radio.[52] Iako je Sv. Pismo — kao i Objava — dug povijesni proces u kojem su sudjelovali mnogi poznati i nepoznati autori, u njemu je napisano „sve i samo ono što „Bog hoće“.[53]

27. Sv. Pismo je riječ Božja upućena Crkvi. Ljudski udio u pisanju Sv. Pisma prate ljudske prednosti i nesavršenosti. Zato u njima ima netočne gramatike, nedovoljne izražajnosti i jedostranog prikazivanja. Duh Sveti nije svojim nadahnućima promijenio narav i sposobnosti hagiografa, nego ih je upotrijebio kakve su već bile. To nije bila nikakva zapreka da hagiografi napišu „istinu koju je „Bog“ htio da se napiše u svetim spisima radi našega spasenja.“[54] Odjeci kulturne, društvene i povijesne sredine također nisu utjecali na istinu Sv. Pisma nego samo svjedoče o njegovoj povijesnosti i suvremenosti. Zato Crkva sve knjige Staroga i Novoga Zavjeta sa svim njihovim djelima priznaje svetim i kanonskim jer ih je Duh Sveti nadahnuo,[55] što jamči apostolska predaja.

Istinitost Sv. Pisma

28. Bog je „Bog istine“ (Ps 31, 6). Zato su i njegove riječi istinite.[56] To nije neka apstraktna nauka nego osoba Isusa Krista.[57] To je riječ Božja koja se utjelovila u povijesnom Isusu [58] koja objavljuje tajne Presv. Trojstva i nacrt spasenja, koja se prima vjerom, koja ljude posvećuje [59] i koja se odrazuje u djelima vjernika.[60]

29. U Sv. Pismu ne treba gledati ono što ono nije. To je vjerska i teološka, a ne prirodoznanstvena knjiga. U njoj nas Bog ne uči fiziku, geologiju, astronomiju i etnologiju, nego nam govori o sebi i o svome zahvatu u povijesti, o čovjeku i njegovu odnosu s

Bogom. Bog nije htio učiniti suvišnim razum niti ga zamijeniti objavom. Prirodoznanstvene istine o čovjeku i svijetu treba da traži razum prikladnim metodama i filozofskom refleksijom. Ostale, koje se tiču našega spasenja, a većinom su razumu nedohvatne, Bog je objavio. Isti je Bog stvorio prirodu i dao Objavu. Ne može se sam sebi protiviti. Objava samo nastavlja gdje se znanost mora zaustaviti. Suprotnost među njima može biti samo prividna, i to zato što netko krivo tumači ili Sv. Pismo ili prirodu, pa donosi tvrdnje koje ne počivaju na činjenicama, nego na pogrešnim „postulatima". Kad Sv. Pismo govori o prirodnim stvarima, onda to čini samo „radi našega spasenja",[31] i to na način suvremenog čovjeka. Zato se služi predodžbama, kulturom i slikom svijeta kakve su imali hagiografi i njihovi suvremenici.

30. Sv. Pismo nije ni povijesna knjiga u **profanom** smislu. Ona bilježi samo one događaje u kojima je dana objava. Iako su ti događaji zajednički profanoj i religioznoj povijesti, Sv. Pismo ne donosi sve događaje niti ih donosi uvijek kronološkim redom. I one koje donosi često ostavlja u pojedinostima neosvjetljene. Dakle, donosi prvenstveno one koji i ukoliko nešto objavljuju za spasenje. Pojedinosti ili cijele događaje iz profane povijesti, koji nemaju nikakva značenja za spasenje, prepušta čisto ljudskom promatranju i vrednovanju.

Svetost Sv. Pisma

31. Objava i Sv. Pismo obaziru se na konkretnog, povijesnog čovjeka. A taj nije ni savršen ni svet, iako su i Objava i Pismo sveti. „Laži" patrijarha, mnogoženstvo Božjega naroda, njegovi postupci prema neprijateljima i surovi zakon: „Oko za oko, zub za zub" dokazuju slabosti ljudi, a ne nesavršenost Sv. Pisma. To upravo pokazuje u kakvu je tamu došlo „Svjetlo" istine i kako ju je postepeno tjeralo od ljudi. Bio je to dug, tih i, na kraju, uspješan posao, iz kojeg se vidi da „Svjetlo" koje „svijetli u tami... tama nije mogla utrnuti" (Iv 1, 5) i da se njegove zrake nisu uprljale dok su se spuštale na zemaljsko tlo. Naprotiv, riječ Božja postepeno je preobražavala čovjeka i svijet u kojem živi. Sve više i više odmicala je granica neznanja i grijeha, te omogućavala čovjeku da sa sebe skine i otkloni „staroga čovjeka" i da se obuče „u novoga čovjeka, stvorena na Božju sliku u istinskoj pravednosti i svetosti" (Ef 4, 22—24). Prema tome, plodovi svetosti svjedoče o svetosti Božje riječi, a moralni nedostaci ljudi u Sv. Pismu govore o ljudskoj slabosti i bijedi od kojih ih riječ Božja oslobađa i liječi.

Književne vrste

32. Sv. Pismo nije samo Božje nego i ljudsko djelo. Bog je u njemu govorio ljudima njihovim jezikom. Drukčije ga ne bi ni razumjeli. Što je Bog rekao zna se samo iz onoga što su hagiografi htjeli izraziti svojim suvremenim jezikom. Uvijek su govor i pismo konvencionalne naravi. Ovise od onoga tko govori i onoga kome se govori. Hagiografi su bili djeca svoga naroda i vremena. Na njihovu narav mnogo su utjecale vremenske i kulturne prilike u kojima su živjeli. Zato u njihovim spisima ima tragova sredine u kojoj su nikli i pisali. Prije svega, njihov semitski mentalitet i psihologija razlikuju se donekle od mentaliteta i psihologije današnjega ili bilo kojeg drugog čovjeka. Stoga su načini mišljenja, shvaćanja i izražavanja drukčiji

nego kod drugih naroda. Semićani posebno vole slikovit i konkretan način pripovijedanja umjesto apstraktnoga i logičnog izlaganja.

33. Da bi se otkrile misli i nakane hagiografa — a tim i Božje — nije dosta poznavati samo riječi i rečenice. Treba, između ostalog, također upoznati književne vrste kojima su se služili. To su posebni književni oblici, a služe zato da bi se neka misao ili istina prikazale na privlačiv i zgodan način. Kako nije dovoljno imati platno za odijelo nego treba još i kroj, a kako se zgrada ne sastoji od same opeke nego i od načina i nacrta na koji je materijal složen, tako je i s prikazivanjem i pripovijedanjem nekog događaja i istine. To je, dakle, moda, slična modi u odijevanju ili stilu u slikarstvu i građevinarstvu. Takve književne vrste nastaju i nestaju s vremenom, narodom, određenom kulturnom sredinom i predmetom o kojem se piše. Hagiografi upotrebljavaju mnoštvo različitih književnih vrsta, počev od pjesničkih, povijesnih, proročkih pa do oblika pisama. Neke su od njih vrlo strane našem modernom shvaćanju, a neke su već potpuno iščezle. Bog se preko pisaca poslužio tim književnim vrstama da bi njegova riječ bila suvremena oblikom, i po tom djelotvorna u ljudima. Svaki književni oblik kojim ljudi oblikuju svoje misli po sebi može poslužiti i za Božje misli, jer svaki od njih na svoj način može kazati istinu. U smislu književnih vrsta Sv. Pisma treba vidjeti Božju misao, jer se Bog izražava riječima hagiografa. Sv. Pismo, naime, pored sve uvjetovanosti ljudske, vremenske i kulturne jest Božji nagovor u ljudskim riječima „radi našega spasenja“.[62] Nakana hagiografa zbog nadahnuća Duha Svetoga ujedno je Božja nakana. Bog od svoje strane jamči da je ono što hagiograf kaže istinito. Krhkost i slabost ljudske riječi „u Sv. Pismu očituje spuštanje divne Božje Mudrosti“,[63] kojom je pokazao neizrecivu dobrotu što se prilagodio ljudskoj naravi i poslužio prikladnim govorom.[64] Tako je učinila i utjelovljena Riječ kad je u svemu postala slična ljudima, osim u grijehu.[65] Uza sve slabosti i ograničenosti pisane riječi Božje, ona ostaje uvijek istina, kao što i utjelovljena Riječ ostaje uvijek Bog. Zato Sv. Pismo vjerno prenosi izvorni glas Božji.

Jedinstvo Sv. Pisma

34. Unatoč mnoštvu pisaca i raznolikosti opisanih događaja, Sv. Pismo je jedinstvena i cjelovita knjiga.[66] To jedinstvo nije samo vanjsko, nego i nutarnje koje dolazi od sadržaja. U njemu Bog pruža svjedočanstvo o svojim djelima u ljudskoj povijesti, kojima je pripremio i, na kraju, ostvario spasenje ljudi. Izvođenje svoje spasiteljske odluke počinje sa stvaranjem svijeta, zatim nastavlja obećanjima i zahvatima u povijest izabranog naroda od Abrahama do Krista. Svi su ti zahvati priprema i proročko navještanje Spasitelja svih naroda i osnivanje njegova mesijanskog kraljevstva. U svima se očituje snaga koja ih pokreće naprijed i veže za nove zahvate dok u Kristu i njegovu djelu, riječima, smrti, uskrsnuću, slanju apostola, i osnutku Crkve ne dođu do vrhunca i potpunog smisla. To je posljednja riječ Božja i ujedno vječni savez Božji s ljudima.

35. Svi Božji zahvati stoje jedni prema drugima kao obećanje i ispunjenje, početak i završetak, kao priprema i ostvarenje, sjena i stvarnost.[67] To ih ujedno razlikuje i spaja. Priprema se zove Stari, a ispunjenje Novi zavjet. Stari zavjet je otvoren prema Novome. U njima Bog, začetnik obaju Zavjeta provodi nacrt

spasenja počinjući sa Starim, a dovršavajući ga u Novome. Novi zavjet daje Starome konačan i potpun smisao, a Stari uvodi u Novi. Krist je ne samo vremenski svršetak Staroga zavjeta nego i njegov cilj.[68] U njemu se slijevaju i od njega razlijevaju svi spasiteljski čini. Utjelovljena Riječ prisutna je u svakoj riječi Božjoj i čini jedinstvenim i cjelovitim Božje djelo spasenja.

36. Knjige obaju Zavjeta vjerno najavljuju, propovijedaju i tumače spasenje. Krist ih oba povezuje u jednu knjigu. „Sve Božje Pismo govori o Kristu i sve se Božje Pismo ispunja u Kristu".[69] Cijeli Stari zavjet idejno je rumenilo Istine koja se pojavila sa svim sjajem u Novom zavjetu.[70] Brojne osobe, stvari i ustanove sačinjavaju mozaične dijelove veličanstvenoga i živopisnog Kristova portreta što ga je sam Bog naslikao ljudskim bojama. Zbog toga se nijedna knjiga ni rečenica ne smiju istrgnuti iz cjeline da se ne bi krivo shvatile. Oba Zavjeta upućena su jedan na drugoga, tako da „se Novi zavjet krije u Starome, a Stari otkriva u Novome".[71]

37. Iako je obećanje ispunjeno, a vrijeme pripreme Kristovim dolaskom prošlo, ipak Stari zavjet „ima trajnu vrijednost" [72] jer sadrži neprolaznu Božju objavu. „Riječ našega Boga ostaje zauvijek" (Iz 40, 8). I „premda" knjige Staroga zavjeta „sadrže nešto nesavršeno i privremeno",[73] ipak donose istine o pravom, svetom i svemogućem Bogu, vrhovnom gospodaru svega, o njegovoj neizmjernoj ljubavi i milosrđu, o čovjeku, njegovu položaju i ispravnom držanju prema Bogu. Osim toga, knjige Staroga zavjeta navode čovjeka na prihvaćanje obećanja koje se ostvarilo u Kristu.[74] „Uistinu sve što je nekoć napisano, napisano je nama za pouku da strpljivošću i utjehom koje daju Pisma, trajno imamo nadu" (Rim 15, 4) u „neprolaznu, neokaljanu i neuvelu baštinu" (Ab 1, 4). I u Starom zavjetu, dakle, krije se „otajstvo našega spasenja" [75] koje se ostvaruje riječju što je i sad nama upućuje i odgovorom vjere što ga mi dajemo na tu riječ.

Savršenost Novog zavjeta

38. Premda je Kristov misterij bio prisutan i u Starom zavjetu, ipak kakva razlika između Starog i Novog zavjeta! Novi zavjet znači dolazak Božjeg kraljevstva u osobi Isusa Krista. Novozavjetna objava stupa pred nas utjelovljena u živoj, konkretnoj osobi, a Isus Krist je Bog i čovjek. O samom sebi mogao je reći: „Ja sam put, istina i život. Nitko ne dolazi k Ocu, osim po meni" (Iv 14, 6). Kao Sin Božji Krist tumači Očevu bit. Tko, dakle, njega vidi, vidi Oca.[76] On također šalje i dijeli Duha Svetoga.[77] „Krist je djelima i riječima otkrio Boga Oca i samoga sebe i djelo je svoje dovršio smrću, uskrsnućem i slavnim uzašašćem, i poslanjem Duha Svetoga".[78] Ali to još nije sve. Uzdignut od zemlje k sebi privlači sve.[79] On koji jedini ima riječi vječnoga života.[80] U Kristu se dakle ostvaruje i sav Božji spasiteljski plan. „Za sve to spisi Novog zavjeta stoje kao trajno i božansko svjedočanstvo".[81] U njima je spasiteljska sila Riječi Božje „na istaknut način prisutna i iskazuje svoju moć".[82] To je glavni razlog njihove uzvišenosti.

39. Među svim knjigama Sv. Pisma „Evanđeljima pripada prvenstvo, jer su ona poglavito svjedočanstvo o životu i nauci Riječi utjelovljene, našega Spasitelja".[83] Poznato je da u novije vrijeme različiti tumači Sv. Pisma pod utjecajem racionalizma osporavaju povijesnu vrijednost Evanđelja. Zbog toga je II Vat. sabor u dogmatskoj konstituciji o Božjoj objavi pro-

tumačio da moramo s obzirom na postanak četiriju Evanđelja po Mateju, Marku, Luki i Ivanu — razlikovati tri razvojna stupnja. Prvi stupanj predstavlja sve ono „što je Isus, Sin Božji dok je živio na zemlji među ljudima za njihovo vječno spasenje zaista učinio i učio sve do dana kad je bio uzet".[84] Drugi stupanj predstavljaju Apostoli koji su „poslije Gospodinova uzašašća, ono što je On bio rekao i učinio predali svojim slušateljima s onim punim razumijevanjem koje su sami — poučeni slavnim događajima Kristovim i svjetlom Duha Istine — imali".[85] Treći stupanj predstavljaju četiri evanđeliste. „Sveti pisci napisali su četiri Evanđelja tako da su — iz mnoštva onoga što je bilo usmeno ili već i pismeno predano — neke stvari probrali, a neke sažeti ili — s obzirom na prilike u crkvama — razvili. Oni su u svemu tome, napokon, zadržali oblik navještaja, ali uvijek tako da nam priopće nepatvorenu istinu o Isusu.[86] Jer, pisali oni iz vlastitog pamćenja i sjećanja, ili na temelju svjedočanstva onih „koji su od početka bili očevici i sluge Riječi" — pisali su s tom nakanom da upoznamo „istinu" onih riječi o kojima smo poučeni (usp. Lk 1, 2—3)".[87]

40. Za uvid u Kristov misterij i njegovu spasiteljsku poruku osim četiri Evanđelja služe još i poslanice sv. Pavla kao i drugi apostolski spisi. Djela apostolska su produžetak trećeg Evanđelja. Iz njih znamo kako Krist svoje spasiteljsko djelo nastavlja po svojoj Crkvi koju je kao novi Božji narod pozvao i sabrao. Četrnaest poslanica koje se pripisuju sv. Pavlu bilo je namijenjeno crkvenim općinama ili privatnim osobama njegova vremena. Da bismo ih razumjeli, neophodno je potrebno da ih promatramo u okviru apostolskog djelovanja sv. Pavla, o čemu nas izvješćuje sv. Luka u Djelima apostolskim. Premda su te poslanice prigodni

spisi, ipak se u njima daju rješenja vjerskih i moralnih pitanja koja vrijede za sva vremena. Osim tih četrnaest poslanica u kanonu se nalazi i sedam poslanica koje obično nazivamo katoličkim poslanicama, a pripisuju se apostolima: jedna Jakovu, dvije Petru, tri Ivanu i jedna Judi. Konačno, postoji još i Otkrivenje sv. Ivana. Bog je nadahnuo i tu knjigu kao i sve prije nabrojene spise. Njome se zaključuje Sv. Pismo. Otkrivenje je ujedno i proročka knjiga Novoga zavjeta koja otvara pogled u budućnost do drugog Kristova dolaska kada će se Kristovo i Božje kraljevstvo objaviti u potpunoj slavi. Tako nam spisi Novog zavjeta „razjašnjuju Kristovu pravu nauku, proglašuju spasiteljsku silu božanskog djela Kristova, pripovijedaju početke i čudesno širenje Crkve i pretskazuju njezino dovršenje u slavi".[88]

Kraljevstvo Božje

41. Sveta Crkva je u službi Riječi Božje koja „je čovjekom postala i nastanila se među nama" (Iv 1, 14). Sin Božji je bio poslan od Oca koji „nas u njemu sebi izabra prije stvaranja svijeta da budemo sveti i bez mane pred njim" (Ef 1, 4). Zato je Krist, da izvrši Očevu volju, „započeo na zemlji nebesko kraljevstvo i otkrio nam njegov misterij, i svojom poslušnošću izvršio Otkupljenje".[89] Otkrio nam je put u nebo, gdje treba da se dovrši naš opstanak — sretno produljen u vječnost. Vezama milosti i prisutnošću Trojedinoga osigurao nam je svet i plemenit život na zemlji. Sakramentalnim znakovima želio je posvetiti svaki dio našega života: uvesti nas u zajednicu i kraljevstvo spasenih po krštenju, čistiti nam savjest po pokori, hraniti nas i Ocu prinositi po Euharistiji, usavršiti nam

vjeru po krizmi, jačati nas u smrtnom času po svetom bolesničkom pomazanju, posvetiti samo vrelo ljubavi i života po sakramentu ženidbe, sebe ostaviti svojoj Zajednici po sakramentu svetoga Reda. Uz to nam je objavio sveti zakon Novoga Saveza, napose u „Govoru na gori“, upotpunjujući naredbe Starog zakona, podižući sav smisao opstanka na zakonitost ljubavi prema Bogu i bližnjemu.

42. Kraljevstvo Božje jasno „se očituje ljudima u riječima, djelima i prisutnosti Kristovoj... prije svega u samoj osobi Krista, Sina Božjega i Sina Čovječjega“.[90] Ovo kraljevstvo ima svoju nadnaravnu dušu i zakonitost, a to je Duh Sveti. Ima svoj program i proglas, a to je zakon Kristov, zakon opće ljubavi. Ima svoju nutarnju strukturu, a to je sveta hijerarhija, okupljena oko Kristova Namjesnika i apostolskih nasljednika — biskupa. Ima svoju djecu i udove, a to su svi po krštenju rođeni, uvršteni u red Kristovih svećenika po novom kraljevskom pravu, pravi dionici samoga Božanstva. I tome Kraljevstvu, po Božjem obećanju, „neće biti kraja“ (Lk 1, 33). Ta slika o misteriju Božjeg Kraljevstva proizlazi iz cijelog Sv. Pisma i obuhvaća svu povijest, njezin početak i svršetak. Isus je „Veselu vijest o Kraljevstvu“ (Mt 4, 25) nadovezao na starozavjetno proročko poimanje mesijanskog misterija. U svjetlu njegove Vesele vijesti vidimo, da je Božje Kraljevstvo s njim započelo i da se na tajnovit i vidljiv način razvija i raste. To Kraljevstvo je univerzalno, otkupiteljsko, religiozno i eshatološko. Ono nije plod povijesnog razvoja, ne proizlazi iz ljudske moći, nego je dar Božji koji treba tražiti i molitvom isprositi (Mt 6, 10). „Crkva, koja je obdarena darovima svoga utemeljitelja i koja vjerno drži njegovu zapovijed ljubavi, poniznosti i odricanja, prima misiju da navješćuje i

obnavlja Kristovo i Božje kraljevstvo među svima narodima“.[91]

Tijelo Kristovo

43. Božje kraljevstvo, puno milosti, istine i svetosti, prikazuje se u Sv. Pismu kao ovčinjak,[92] Božja njiva,[93] Božja građevina,[94] nebeski Jeruzalem[95] i čista zaručnica Kristova.[96] Napose je opisano kod Sv. Pavla kao „tijelo Kristovo“, koje se ostvaruje krštenjem, pashalnom tajnom novog rođenja, da u zajednici svih udova, sjedinjenih s Kristom kao Glavom, raste do punine koju je Bog odredio. Crkva je Kristovo mistično tijelo. „Dajući svoga Duha, Krist svoju braću sazvanu iz svih naroda, na mističan način sastavlja u svoje tijelo“.[97] „Crkva je punina onoga koji ispunja sve u svima“ (Ef 1, 23). Krist i Crkva nerazdruživo su povezani. Tko se nalazi u Crkvi, u koju je ušao krštenjem, pripada tako usko Kristu kao što ruka ili srce pripadaju vlastitom tijelu. Rastava od Crkve je u isti čas rastava od Krista.

II

POŠTOVANJE PREMA SVETOM PISMU

44. Djeca koja poštuju svoje roditelje slušaju također njihovu pouku i brinu se za dobrobit cijele obitelji. Takav treba da je i odnos kršćana prema majci Crkvi i njezinom pokladu, tj. prema Sv. Pismu. Najkraći put do Riječi Božje jest poštovanje prema Sv. Pismu koje se nalazi u rukama Crkve po kojoj Bog „vodi vjernike u svu istinu te čini da riječ Kristova obilno stanuje u njima".[98] Od nje same moramo se učiti kako treba da gajimo poštovanje prema Sv. Pismu. Crkva je uvijek častila božanska Pisma slično kao i samo Gospodinovo Tijelo", kaže Konstitucija o Božjoj objavi, „budući da — osobito u svetoj liturgiji — ne prestaje uzimati i pružati vjernicima kruh života kako sa stola riječi Božje tako sa stola Tijela Kristova".[99] To sveto poštovanje Pisma treba brižno gajiti posebno danas kad neki nastoje Sv. Pismu oduzeti sakralno značenje.

45. Crkva ima važne razloge da poštuje Sv. Pismo. Glavni razlog je u tome što su „božanska Pisma, zajedno sa Svetom Predajom, uvijek bila i jesu Crkvi vrhovno pravilo njezine vjere", jer — Bogom nadahnuta i jednom zauvijek pismom ustaljena — nepromjenljivo saopćuju riječ samoga Boga i čine da se u riječima Proroka i Apostola ori glas Duha Svetoga".[100] Crkva poštuje Sv. Pismo, u prvom redu, zbog njegova

božanskog podrijetla. Svjesna je da iza Sv. Pisma stoji Bog jer „su ljudi govorili od strane Boga, potaknuti od Duha Svetoga" (2 Petr 1, 21). Ukratko, Sv. Pismo je kompas na lađi sv. Crkve nad kojim bdije Duh Sveti.

Crkveno propovijedanje Sv. Pisma

46. Crkveno propovijedanje kao i sama kršćanska vjera treba da se upravlja Sv. Pismom. „Vjera dolazi od propovijedanja, a propovijedanje biva riječju o Kristu" (Rim 10, 17). „Kako li će vjerovati u onoga za koga nisu čuli?" (Rim 10, 14). Zato Krist prije svega uzašašća naređuje Apostolima: „Idite u cijeli svijet i propovijedajte Veselu vijest svakomu stvorenju" (Mk 16, 15). Dvanaestorica su Gospodinovu zapovijed savjesno ispunjavali. Govorili su: „Ne ide da mi ostavimo riječ Božju pa da služimo za stolovima" (Dj 6, 2). Papa Pio XII kaže u enciklici „Divino afflante Spiritu" kako danas treba da svećenici kao pomoćnici biskupa propovijedaju Kristovu Veselu vijest: „Pošto su svećenici, kojima je predana briga za vječni spas vjernika, savjesnim studijem svete knjige proučili i usvojili ih molitvom i razmišljanjem, neka nebesko bogatstvo riječi Božje brižno predaju u govorima, homilijama i propovijedima; kršćanski nauk neka potvrđuju mislima iz svetih knjiga i tumače lijepim primjerima iz svete povijesti, a posebno iz Evanđelja Krista Gospodina. A sve to neka — ispustivši sva ona prilagođavanja koja su nastala na poticaj vlastite mašte i izvučena iz sasvim drugih stvari koja nisu više primjena, nego zloporaba riječi Božje... tako razgovjetno, tako obrazloženo i jasno izlažu da bi to vjernike ganulo i zagrijalo da budu pripravni ne samo svoj život poboljšati nego da također osjete u svom srcu najveće poštivanje prema Sv. Pismu. Ista enciklika potiče i biskupe: „Tre-

ba da se pobrinu da kod vjernika koji su im povjereni raste to poštovanje iz dana u dan i da se usavršava. Radi toga treba da pospješuju sve ono što se različitim ljudima, punim apostolske gorljivosti, čini hvalevrijednim da bi među katolicima budili i gajili poznavanje i ljubav prema svetim knjigama".[101]

47. Važnu ulogu Sv. Pisma u Crkvi naglasio je II Vat. sabor time što ga na početku konstitucije o objavi[102] i na kraju[103] predstavlja kao prijateljski dijalog ili razgovor Boga s čovjekom. To je posebno naglašeno riječima: „U svetim knjigama Otac nebeski s velikom ljubavlju dolazi u susret svojim sinovima i s njima razgovara".[104] Tu je sadržana i ova misao: Naše poštovanje i ljubav prema Sv. Pismu potaknut će nebeskog Oca da nam u svetim knjigama sam priđe u susret i s nama govori „kao što govori čovjek sa svojim prijateljem" (Izl 33, 11).

48. Tako nam onda nije teško razumjeti posljednji uzrok i razlog zašto sv. Crkva poštuje Sv. Pismo i to poštovanje ulijeva i vjernicima. „A tolika je sila i moć u riječi Božjoj da je ona uporište i životna snaga Crkvi, a sinovima Crkve ona je jedrina vjere, hrana duši, čisto i nepresušno vrelo duhovnoga života. Stoga za Sv. Pismo izvrsno vrijede riječi: Uistinu je živa Božja riječ i djelotvorna (Hebr 4, 12); ima moć da gradi i dade svima baštinu među posvećenima (Dj 20, 32.; usp. 1 Sol 2, 13).[105]

Briga Crkve za Sveto Pismo

49. Kristovim vjernicima treba da bude širom otvoren pristup k Sv. Pismu.[106] Taj zahtjev II Vat. sabora nas posebno veseli. Time se Crkvi nalaže da vodi veću brigu i ima veću odgovornost da očuva cjelovitost istine Sv. Pisma. Danas više nije problem — to je naime

objasnio već i I Vat. sabor[107] — koji spisi spadaju u zbirku onih knjiga „koje su pisane po nadahnuću Duha Svetoga i imaju za autora Boga, te su kao takve predane Crkvi". Drugačije je s pitanjem nadahnuća (inspiracije) koje je temelj i prvi uvjet zdrava i pravilna tumačenja Svetog Pisma. Tekstovi Sv. Pisma govore, naime, dovoljno jasno o samoj činjenici nadahnuća, ali ne govore tako vidno u čemu je narav i bit nadahnuća. Zato mogu nastati i zbilja nastaju kriva pimanja i kriva tumačenja.[108]

50. Sv. Pismo kao cjelina nije laka knjiga. Ne samo Pavlove poslanice o kojima je već apostolski prvak rekao da „ima u njima nekih teško razumljivih mjesta koja neuki i nepostojani ljudi izvrću — kao i ostala Pisma — na svoju vlastitu propast" (2 Petr 3, 16), nego također i mnogi drugi tekstovi svetih knjiga kriju u sebi ne baš laka pitanja. Unatoč velikom napretku biblijskih znanosti u naše doba, čemu su pripomogle i druge znanosti: kao arheologija, povijest starih naroda i poznavanje starih istočnih književnosti, „još uvijek nisu riješene i svladane sve teškoće".[109] S novim istraživanjima i novim otkrićima rađaju se i nova pitanja. Bog je dao Bibliju u ruke svome narodu, Crkvi. Samo njoj je obećao pomoć Duha Svetoga. Samo ona može dokučiti i protumačiti riječ Božju. Samo ona Sv. Pismo pravilno shvaća i pravilno izlaže. Čitalac i tumač koji ovo stvarno ne poštuju i koji se ne obaziru na autentično tumačenje Crkve, neće naći istine.

51. Zato II Vat. sabor potaknut Duhom Svetim naglašava da Sv. Pismo mora biti osnova svim teološkim znanostima.[110] Time je dao poticaj i podlogu za biblijski odgoj Božjeg naroda Novog zavjeta. Odlučio je također da se tim odgojem mora početi kod svećeničkih pripravnika. „Cijelo formiranje bogoslova mora

imati cilj da postanu po uzoru našega Gospodina Isusa Krista, učitelja, svećenika i pastira, pravi pastiri. Zato ih treba pripravljati za službu Riječi tako da objavljenu Riječ Božju uvijek bolje razumijevaju".[111] To je nemoguće postići, ako se u teološkom studiju ne pridaje veća važnost Božjoj objavi na osnovu Svetog Pisma, tako da proučavanje Sv. Pisma postane uistinu „duša cijele teologije". Studenti treba da se temeljito „upoznaju s načinom tumačenja", moraju upoznati „misli vodilje Božje objave" i „dobivati u svakidašnjem čitanju i razmišljanju svetih knjiga poticaj i hranu".[112] Samo tako će moći u godinama bogoslovskog studija dobiti ljubav i poštovanje prema Sv. Pismu koje će se temeljiti na živoj vjeri i solidnom poznavanju njegova sadržaja. Takvi svećenički pripravnici bit će na taj način sposobni „za službu pastira, tako da će znati ljudima predstavljati Krista koji je došao da služi i dadne svoj život kao otkup mjesto svih" (Mk 10, 45; usp. Iv 13, 12—17).[113]

52. U svojoj brizi prema Sv. Pismu Crkva se posebno obraća katoličkim tumačima Sv. Pisma i drugim teološkim stručnjacima. Poziva ih da se zajedničkim naporom trude „kako bi — pod budnim okom svetog Učiteljstva — uz prikladna pomoćna sredstva tako istraživali i iznosili božanska Pisma da što veći broj službenika božanske riječi uzmogne puku Božjemu plodonosno pružati hranu koja rasvjetljuje duh, učvršćuje volju i srca ljudska raspaljuje na ljubav Božju".[114]

Sveto Pismo — hrana vjere

53. Dogmatska konstitucija o Crkvi u svom prvom poglavlju[115] raspravlja o misteriju Crkve u njezinu odnosu prema misteriju Božjega života, Božjega na-

crta i Božjeg kraljevstva. U drugom poglavlju[116] iznosi pred naše oči Crkvu kao Božji narod. To su svi oni „koji vjeruju u Krista i koji su ponovo rođeni ne iz raspadljiva, nego iz neraspadljiva sjemena: riječju živoga Boga,[117] ne od tijela nego od vode i Duha Svetoga;[118] postali su izabrani rod, kraljevstvo svećenika, sveti puk, narod određen da bude Božje vlasništvo..., nekoć nisu bili izabrani narod, a sada su narod Božji".[119] Svima njima potrebna je „hrana Sv. Pisma koja rasvjetljuje duh, učvršćuje volju i srca ljudska raspaljuje na ljubav Božju";[120] biskupi imaju dužnost da „vjernike koji su im povjereni prikladno uvedu kako će se pravo služiti svetim knjigama.[121]

Čitanje Svetog Pisma

54. Od mnogobrojnih načina kojima bi se kršćanski vjernici mogli poučavati u pravilnoj upotrebi Božjih knjiga, na prvom mjestu sveti Sabor spominje „čitanje Sv. Pisma", i to povezano sa „svetim bogoslužjem".[122] Stvarno je to glavni, možemo reći, prvi i najuspješniji način. Susret Božjeg naroda s Bogom, a čitanje Sv. Pisma je susret s Bogom — nigdje nije tako živ i dragocjen kao u bogoslužju. Zato i nije slučajnost da između bogoslužja i Sv. Pisma postoji najtješnja povezanost. Bogoslužje je živi tumač Sv. Pisma, a Sv. Pismo je svjetlo i izvor živog spasonosnog bogoslužja. Kao što se u Sv. Pismu susrećemo s Kristom, isto tako i u svetom bogolužju jer „bogoslužje nije ništa drugo nego dijalog između Boga i njegova naroda".[123] Ako su dakle služba riječi i služba euharistije u bogoslužju najuže povezane u jednu cjelinu, onda Crkva, Božji narod Novog zavjeta, ima osigurano svjetlo i potrebnu hranu da „nastavlja svoj put između progona svijeta i Božje utjehe".[124]

55. Posebno, otkako se bogoslužje može služiti na jeziku svakog naroda i otkako je u novom prijevodu također svakom pristupačan tekst Sv. Pisma, dati su uvjeti za dosada neslućene oblike pristupanja „samom svetom tekstu“.[125] Ljubav prema Sv. Pismu i bogoslužje na narodnom, materinskom jeziku poticat će biblijski odgojene pastire da proširuju među vjernicima zanimanje i pravilno razumijevanje Sv. Pisma. Živa svijest da je Sv. Pismo knjiga Božje objave i neprocjenjivo blago koje nam Božja providnost nudi, navodit će apostolske suradnike, da prodube svoj vlastiti život i život svojih vjernika, pokazivat će im i nadahnjivat će ih u zajedničkom nastojanju koja i kakva pomoćna sredstva su za to najprikladnija u danim okolnostima.[126] Potrebna je, dakle, prava misionarska revnost svećenika za širenje Sv. Pisma. Jedino tako nastupit će u narodu Božjem vrijeme svetog Pisma, i uopće duhovnog proljeća. „Kao što život Crkve raste iz trajna skupnog obavljanja euharistijskog misterija, tako se smijemo nadati novom poletu duhovnog života iz sve većeg čašćenja riječi Božje koja ostaje zauvijek (Iz 40, 8; usp. 1 Petr 1, 23–25)“.[127]

Sveto Pismo – veza među kršćanima

56. Papa Ivan XXIII osjećajući bilo vremena piše 11. svibnja 1963. biskupima Jugoslavije: „Poznate su vam, draga braćo, naše goruće želje i naši napori da bi se istočni kršćani, odijeljeni od Apostolske stolice, htjeli opet sjediniti s njom da bi se tako ispunila Kristova želja i da bi postepeno došlo do jednog stada i jednog pastira... Glas vremena je Božji glas; ima znamenja i vrlo vidljivih dokaza koji govore kako taj glas vapije i zove te potiče na željkovanu obnovu jedinstva i mira“. Poslije smrti Ivana XXIII Sveti Sabor, produžujući svoj rad, produbio je i raširio njegovu ekumensku misao o općenitosti jednog Božjeg naroda. „Svi su ljudi povezani u novi narod Božji“.[128] Govoreći o općenitosti Crkve, Sabor konstatira: „U crkvenoj zajednici zakonito postoje posebne crkve koje imaju vlastite predaje, dok ostaje netaknut primat Petrove Stolice, koja predsjeda cijeloj zajednici ljubavi (usp. S. Ignacije Ant., Ad Rom, Intr), štiti zakonite raznolikosti i ujedno bdije da ono što je posebno ne samo ne bude na štetu jedinstva, nego radije da mu služi. Odatle napokon među različnim dijelovima Crkve postoje veze nutarnjeg zajedništva s obzirom na duhovno bogatstvo, apostolske radnike i vremenite pomoći. Jer su članovi Božjeg naroda pozvani da međusobno dijele dobra, i o pojedinim Crkvama vrijede riječi Apostolove: Služite jedan drugoga, svaki onim darom koji je primio, kao dobri upravitelji mnogostruke milosti Božje“ (1 Petr 4, 10). Svi su dakle ljudi pozvani na ovo katoličko jedinstvo Božjega naroda, koje označuje i promiče opći mir“.[129]

57. Sveti sabor je naime u dekretu o ekumenizmu vidio „da postoje ne male razlike i da ekumensko pitanje i težnja za mirom s katoličkom Crkvom još nisu prevladale svugdje, ali ipak postoji nada da će köd svih postepeno rasti ekumenska misao i međusobno poštovanje.[130] Važno je da se pripisuje posebna uloga Sv. Pisma pri djelu oko obnove jedinstva među svim kršćanima. Sv. Pismo je „pri dijalogu oko postignuća tog jedinstva, koje naš Otkupitelj nudi svim ljudima, izabrano sredstvo u rukama svemogućeg Boga“.[131] To ne vrijedi samo za svete knjige Novog Zavjeta, u kojima je Kristova želja za jedinstvom svih kršćana jasno izražena, nego i za knjige Staroga za-

vjeta. Sv. Pismo je dragocjena baština svih kršćana, a također i zajednički nalog i zajedničko poslanstvo članovima svake vjeroispovijesti. Što se savjesnije taj nalog izvršuje, tim će se sigurnije i uspješnije podjela među kršćanima ne samo na vani premostiti nego će biti i unutra nadvladana međusobnim zbližavanjem.[132] Dekret o ekumenizmu vidi upravo u dijalogu u Sv. Pismu „izabrano sredstvo" za postignuće takvog zbliženja. Papa Pavao VI ocjenjuje važnost dijaloga riječina: „Iskren je dijalog, u stvari, izvor bratstva".[133] Ako to već vrijedi za dijalog u pitanjima kulturnog i privrednog razvitka, koliko se onda više smijemo nadati da će zajednička ljubav i poštovanje prema Sv. Pismu postaviti čvrst i trajan most za zbliženje i konačno jedinstvo među kršćanima! Ta nada nije isprazna. Utemeljena je naime u Isusovoj molitvi: „Kako si Ti, Oče, u meni i ja u Tebi, neka i oni u nama budu jedno" (Iv 17, 21).

ZAKLJUČAK

58. Iznijeli smo što je Sv. Pismo i kako ga treba razumjeti. U prvom dijelu pratili smo objavu Riječi Božje u Sv. Pismu a u drugom objavu Riječi Božje u Crkvi. U prvom smo se dijelu popeli do jedinstva Sv. Pisma na putu spoznavanja istine, a u drugom dijelu promatrali smo jedinstvo Božjeg naroda. Upoznali smo da je jedinstvo Sv. Pisma jedinstvo spasiteljskog Božjeg plana, a jedinstvo Božjeg naroda jest samo taj plan na djelu, u razvoju, u nadi jer još nije dovršen. „Kraljevstvo nebesko slično je kvascu koji uze žena te ga pomiješa trima mjerama brašna dok sve ne ukvasa" (Mt 13, 33). Što je to o čemu govori ta Isusova usporedba? To se ne odnosi samo na ljude, nego i na sva stvorenja.[134]

59. Tako nam se u Sv. Pismu otkriva smisao svakog zbivanja, sve povijesti, njezin početak, put i svršetak. Naš cilj je „konačno Božje kraljevstvo",[135] prema kojem „teži i kome se svom snagom nada Crkva" koja je Božji narod Novoga zavjeta. Crkva je „klica i početak toga kraljevstva". Postignut će ga u svojoj punini kad bude „sjedinjena sa svojim Kraljem u slavi".[136] Riječ Božja jest, dakle, „tajna koja je bila sakrivena kroz vjekove i pokoljenja, a koja je sada objavljena njegovim svetima. Njima je Bog htio saopćiti kako je bogata slava ove Tajne među poganima koja glasi: Krist, nada slave, jest među vama" (Kol 1, 25–27).

BILJEŠKE

(1) Dogmatska konstitucija *O božanskoj objavi*, br. 2 (Unaprijed citira se DV i broj)
(2) Usp. Iv 1,14
(3) Usp. Ef 1,10. 22
(4) Usp. 1 Kor 1,2
(5) Usp. 2 Tim 1,1; Rim 6,23; 6,11
(6) Usp. 1 Iv 3,1; Rim 8,16; 9,8; Gal 3,26; 4,6
(7) Usp. Usp 1 Petr 1,4
(8) Usp. Ef 3,3; Kol 2,2
(9) Usp. Rim 8,29; 1 Kor 15,49
(10) Usp. Ef 1,10
(11) Usp. Ef 1,23; Kol 1,19—20
(12) DV 2
(13) Usp. Iv. 3,16
(14) Usp. Hebr 11,6
(15) Usp. Iv 17,21—23; 1 Iv 1,3—6
(16) R. Lautourelle, *La theologie de la révélation*, Desclée
(17) Usp. Iv 14,9
(18) Usp. Iv 1,14
(19) Usp. 2 Kor 4,6
(20) Usp. Izl 19,5—6; Pnz 7,6; 14,2; 27,9
(21) Izl 12,13; 15—19; 31,14; Br 9,13
(22) Pnz 5,31,33; 6,13—15. 24—25; 7,11—12
(23) Zah 2,14—15; 9,7; Iz 11,10; 25,6—7; Jer 12,16; Ez 47,22; Sef 3,9; Ps 67,6
(24) Usp. 1 Petr 2,9—10
(25) Usp. 1 Petr 1,19; Dj 20,28
(26) Usp. Tit 2,14
(27) Usp. Dj 15,14; 18,10; 10,34—35
(28) Usp. Gal 3,28; 1 Kor 12,13; Kol 3,11
(29) Usp. Pnz 4,10; 7,6; 20,25; 31,13; Izl 13,8,14—16
(30) Usp. Još 24,4—24
(31) Post 3,15
(32) Usp. 1 Sam 9,9
(33) Usp. Post 9,6
(34) Usp. Post 20,7; Izl 15,20; Pnz 18,15; 34,10
(35) Usp. Jer 15,19
(36) Dj 3,22; 7, 27
(37) Usp. Mt 10,1—3; Lk 6,13—16
(38) Usp. Lk 24,48; Dj 1,6.21—22; 13, 31
(39) Usp. Mt 28, 19—20; Mk 16,15; Lk 24,47
(40) Usp. 1 Sol 2,13; 2 Kor 5,20
(41) Iv 15,26; 14,17
(42) Iv 14,26
(43) Iv 15,26
(44) Usp. Dj 2,3—4
(45) Usp. Iv 14,17
(46) Usp. Iv 15,26
(47) DV 9
(48) ondje
(49) DV 10
(50) Usp. ondje 10
(51) ondje 11
(52) ondje
(53) ondje
(54) ondje
(55) Usp. Iv 21,31; 2 Tim 3,16; 2 Petr 1,19—20; 3,15—16
(56) Usp. 2 Sam 7,28
(57) 2 Kor 4,5; usp. Gal 1,16; 1 Kor 1,23; 2 Kor 1,19; 11,4; Ef 4,20; Fil 1,10
(58) Usp. Ef 4,21
(59) Usp. Iv 17,17—19
(60) Usp. 1 Iv 3,19
(61) DV 11
(62) ondje
(63) DV 13
(64) Usp. Ivan Krizostom, *In Gen* 3,b; PG 53,134
(65) Usp. Hebr 4,15
(66) Usp. Iv 10,35
(67) Usp. Kol 2,17
(68) Usp. Rim 10,4
(69) Hugo od sv. Viktora, *de arca Noe morali*, lib. II c.8; PL 176,642
(70) Usp. Lk 24,44; Iv 5,39; 1 Petr 1,10
(71) Sv. Augustin, *Quaest. in Hept.* 2,73; PL 34,623
(72) DV 14
(73) DV 15
(74) DV 16;
(75) Usp. 2 Kor 1,20; Ef 2,12
(76) Usp. Iv 14,9
(77) Usp. Iv 16,7
(78) DV 17
(79) Usp. Iv 12,32
(80) Usp. Iv 16,68; DV 17
(81) DV 17
(82) ondje
(83) DV 18
(84) DV 19
(85) Usp. Iv 2,22; 12,16; 14,26; 16,12—13; 7,29
(86) Usp. Instructio *Sancta Mater Ecclesia* koju je izdao Papinski institut za promicanje biblijskih studija AAS 56 (1964) 715.
(87) DV 19
(88) DV 20
(89) Dogmatska konstitucija o Crkvi II Vat. sabora, br 3 (LG)
(90) LG 5
(91) ondje
(92) Usp. Iv 10,1—10
(93) Usp. 1 Kor 3,9
(94) Usp. 1 Kor 3,9
(95) Usp. Gal 4,26
(96) Usp. Otkr 19,7; 21,2
(97) LG 1
(98) DV 21
(99) DV 21
(100) ondje
(101) Enchiridion biblicum 3,566
(102) DV 2
(103) DV 21
(104) ondje
(105) ondje
(106) DV 22

(107) Enchiridion biblicum 77
(108) Usp. Dekret »Lamentabili« Pija X; EB 190—256
(109) Pijo XII, enc. *Divino afflante Spiritu*, Enchiridion bibl. 563.
(110) Usp. DV 24 i Dekret Optatam totius 16.
(111) Optatam totius 4
(112) Optatam totius 16
(113) Optatam totius 4
(114) Usp. P,jo XII, enc. *Divino afflante Spiritu*, EB 551, 553, 567. DV 23. U toj svojoj brizi Crkva se ne zadovoljava samo pozivom katoličkim egzegetama, nego također pozitivno i aktivno pospješuje studij Sv. Pisma. Kamen temeljac u tom nastojanju postavio je sv. Pijo X ustanovivši Papinski biblijski Institut (Pontificium institutum biblicum) u Rimu 7. svibnja 1909 (EB 297-335). Taj institut je samostalna visoka škola za biblijske znanosti i orijentalistiku s pravom promocije na akademske graduse. Razvio se u toku svoga postojanja u pravi rasadnik za odgoj i znanstveno formiranje katoličkih egzegeta. Jednako je znamenita i Biblijska škola francuskih dominikanaca u Jeruzalemu koju je na poticaj Leona XIII godine 1892. osnovao veliki biblicista P. M. J. Lagrange. Ta škola posebno se bavi znanstvenim arheološkim istraživanjima u biblijskim zemljama. Biblijski Institut u Rimu izdaje revije: *Biblica* od god. 1920, *Verbum Domini* od god. 1921. *i Orientalia* od god. 1932, a Biblijska škola u Jeruzalemu izdaje reviju *Revue biblique* od god. 1892.

Osim tih dviju visokih škola za biblijski studij, treba spomenuti i Papinsku biblijsku komisiju koju je apostolskim pismom »Vigilantiae« od 30. X 1902. ustanovio papa Leon XIII. Ta je komisija centralni organ koji treba da među katolicima unapređuje biblijske znanosti i brani svete knjige od štetnih napadaja racionalizma i drugih zabluda. Njezini dekreti su obavezni za cijelu Crkvu.
(115) DV 1—8
(116) DV 9—17
(117) Usp. 1 Petr 1,23
(118) Usp. Iv 3, 5—6
(119) Usp. 1 Petr 2, 9—10
(120) DV 23
(121) DV 25
(122) ondje
(123) A. G. Martimort, *Handbuch der Liturgiewissenschaft*, 1963, str. 121
(124) LG 8, 4
(125) DV 25
(126) Usp. DV 25
(127) DV 26
(128) LG 13
(129) LG 13,3
(130) Dekret o ekumenizmu br. 19—20
(131) Isti br. 21
(132) Usp. Augustin kard. Bea, *Der Weg zur Einheit nach dem Konzil: Gemeinsames Erbe — das Alte Testament als Brücke*, 1966, str. 152—160.
(133) Pavao VI, enc *Populorum progressio, br.* 73.
(134) Usp. Rim 8, 18—22
(135) LG 5
(136) ondje

Sadržaj: